

V zakázkách lze chtít něco navíc aneb **Nové příležitosti pro obce**

Aktuálním tématem pro veřejnoprávní subjekty, tedy i pro obce a města, je nová právní úprava zadávání veřejných zakázek. Nový zákon¹ nyní umožňuje zcela nový přístup zadavatele – dovoluje větší flexibilitu, obsahuje méně kazuistických pravidel a celkově je méně formalistický, díky čemuž se tak pro veřejné zadavatele otevírají další příležitosti.

Zadavatelé nyní dostávají možnost v zadávacím procesu v daleko větší míře akcentovat přidanou hodnotu, kterou mohou z veřejných zakázek získat. Mohou provést **zadání zakázky tak, aby získali plnění, které v rámci zadání požadují, a přitom navíc reflektovali na své aktuální potřeby, priority a veřejný zájem.** Veřejné zakázky tedy mohou být nástrojem efektivního a strategického nakupování.

PŘIDANÁ HODNOTA ZAKÁZEK S VAZBOU NA LOKÁLNÍ PROBLÉMY

Ukazuje se, že v posledních letech roste zájem zadavatelů z řad územních samosprávných celků zohledňovat ve veřejných zakázkách ve větší míře nejen kvalitu, ale i vytvořit samotnou realizaci veřejné zakázky další přidanou hodnotu, a to s vazbou na jejich lokální problémy. Stále však převládá obava z nařčení z netransparentního postupu, což často vede zadavatele k tomu, aby sledovali při nákupu pouze cenu. U těch zakázek, pro které je vedle ceny zásadní také kvalita plnění, prosazuje nový zákon hodnocení vzájemného poměru ceny a kvality, včetně nákladů životního cyklu.

V kontextu nového přístupu nová právní úprava vede zadavatele k tomu, aby se neoustředňovali pouze na cenu.

Protože zákon nestanoví uzavřený výčet možných kritérií kvality, může zadavatel své požadavky na kvalitu specifikovat podle vlastní potřeby. Ve veřejné zakázce tak může město či obec získat ještě něco více než jen soutěženou službu nebo zboží. Například může být i společensky prospěšná tím, že zadavatel jako hodnotící kritéria uvede sociální, environmentální a inovační hlediska spojená s předmětem veřejné zakázky. V praxi lze širší společenské zájmy v zadávacím řízení podpořit také uvedením tzv. **zvláštní podmínky plnění**. Zkusilo si to už několik českých měst a další se k tomu chystají.

PODMÍNKA 10 % SE V MOSTĚ OSVĚDČUJE

Statutární město Most je v ČR průkopníkem tzv. **podmínky 10 %**. V Mostě je – a vždy byla vysoká míra nezaměstnanosti, přičemž možnosti města, jak tuto nepříznivou situaci mírnit, jsou omezené. Kromě

Michaela Marksová, ministryně práce a sociálních věcí: Téma sociálně či společensky odpovědného veřejného zadávání s ohledem na priority mého resortu považuji za velmi důležité a současně v naší kultuře zadávání veřejných zakázek jako ne úplně snadné. Proto jsme zahájili projekt na podporu rozvoje tohoto přístupu v ČR, který zadavatelům nabídne konzultace, metodickou podporu, pomoc s konkrétními zakázkami, příklady dobré praxe a různé další akce

Vít Rakušan, starosta města Kolín: Zadávat veřejné zakázky bez ohledu na lokální danosti, potřeby regionu a lidí v něm žijících, je nevyužití šance. A každý, kdo vykonává funkci v samosprávě, by se měl pokoušet o maximalizaci profitu pro svou obec. Znáť svůj region, rozumět mu a tomu přizpůsobovat metody. Včetně zadávání veřejných zakázek

využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti se město rozhodlo nahlížet na své veřejné zakázky jako na **další potenciál k vytváření pracovních míst pro uplatnění dlouhodobě nezaměstnaných občanů.**

Ne vždy však musí jít jen o dlouhodobě nezaměstnané. Jinak řečeno, každá obec má své oblasti priorit a svá společenská témata, která je nutné aktuálně řešit. Strategické zadávání nabízí širokou škálu příležitostí, jak tyto specifické socioekonomické a společensky prospěšné cíle naplňovat i prostřednictvím fi nancí, které jsou k dispozici ve veřejných zakázkách.

Společenských témat je však mnohem více. Stejně jako mohou veřejní zadavatelé požadovat po svých dodavatelích, **aby v rámci zakázek zaměstnávali osoby dlouhodobě nezaměstnané nebo jinak znevýhodněné na trhu práce,** mohou využít svých zakázek, **aby podporovali absolventy vybraných oborů či zvyšování dovedností osob s horším uplatněním na trhu práce.**

Tématem mohou být i **základní pracovní standardy, důstojná odměna, rovnost pohlaví či třeba bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.** U některých komodit se nabízí zohledňovat **aspekty etického nakupování.** V neposlední řadě zadavatelé mohou ve svých zakázkách upřednostňovat **varianty šetrnější k životnímu prostředí,** aniž by docházelo k zásadnímu navýšení ceny daného produktu či služby (navíc u stavebních prací při zohledňování celkových nákladů životního cyklu se počáteční vyšší investice následně s provozem vrací).

PODPORA LOKÁLNÍ EKONOMIKY STÁLE NALÉHAVĚJŠÍM TÉMATEM

Velkým tématem měst a obcí je **podpora lokální ekonomiky, která je úzce spjata s podporou místní zaměstnanosti.** V tomto směru zmiňme další akcent nového zákona, a to **rozdělení zakázky na části**². Zde lze předpokládat, že **na dílčí část větší zakázky se snáze z regionu přihlásí i malý podnik,** který – je-li lokální – navíc podporuje místní zaměstnanost. **Podporu tohoto přístupu zákon dokládá povinností zadavatele v nadlimitním režimu odůvodnit svůj postup, pokud veřejnou zakázku nerozdělil na části.**

Předpokladem efektivního zadání veřejné zakázky je samozřejmě **znalost trhu.** Novým institutem, tzv. **předběžnými tržními konzultacemi,** otevírá nový zákon další možnosti, jak může zadavatel legální cestou dodavatelům sdělit svůj předběžný záměr, co bude v zakázce požadovat, a potenciální dodavatelé mohou na tento záměr reagovat. Během předběžné tržní konzultace zadavatel může získat zpětnou vazbu i od místních malých a středních firem a ověřit si, zda je nastavení požadavků

zakázky pro ně splnitelné – či zda nedisponují jiným vhodnějším řešením.

Další podmínkou efektivního zadávání je **detailní znalost vlastního prostředí**, včetně statistických ukazatelů a plánů rozvoje. Někde najdeme priority v rámci podpory zaměstnanosti, jinde mohou být akcentovány např. dopady na životní prostředí. Nemá však smysl snažit se dosáhnout všechny priority.

MPSV NABÍZÍ ZADAVATELŮM SVOJI POMOC

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) vidí ve veřejných zakázkách velkou příležitost k podporování trvale udržitelného rozvoje i k dosažení sociálních cílů.

MPSV proto v praxi zadávání veřejných zakázek, u nichž je to vhodné, systematicky uplatňuje různá společenská témata od podpory zaměstnanosti, důstojných pracovních podmínek, etického nakupování po ekologicky šetrná řešení, a to v souladu s interní **Strategií odpovědného veřejného zadávání**, ve které si definovalo priority v oblasti politiky veřejného zadávání.

V letošním roce Ministerstvo práce a sociálních věcí navíc spustilo **projekt Podpo-**

ra implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání, který pro zadavatele vytváří dlouhodobou konzultativní a odbornou platformu. Projekt je spolufinancován Evropskou unií. Zadavatelé mají možnost využít **konzultace při definování vhodných příležitostí v konkrétní zakázce, nastavení konkrétních požadavků či kritérií a jejich smluvní ošetření, ale i zanesení principů odpovědného zadávání do interních předpisů.**

Na webových stránkách www.sovz.cz jsou rozpracována různá společenská témata a jejich možnosti využití ve veřejných zakázkách, u jednotlivých předmětů veřejných zakázek jsou identifikovány možnosti konkrétního uplatnění společenských témat, včetně příkladů dobré praxe, případových studií, doporučených textací, a to nejen z České republiky, ale i ze zahraničí.

Projekt disponuje týmem odborníků, který mohou zadavatelé oslovit prostřednictvím kontaktního formuláře. Vedle krátkodobé (ad hoc) spolupráce se zadavateli při řešení jednotlivých otázek souvisejících s odpovědným veřejným zadáváním se projektem otevírá i **možnost nastavení dlouhodobé spolupráce mezi**

MPSV a zadavatelem. Na podporu výměny zkušeností a získávání informací budou dále organizovány různé vzdělávací akce, konference a akce menšího formátu na regionální úrovni.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v září 2016 rovněž společně s Ministerstvem zemědělství uspořádalo mezinárodní konferenci **Odpovědné a efektivní veřejné zadávání** – nové příležitosti. Zástupci měst a obcí, kteří se konference zúčastnili, projevíli velký zájem o sdílení dobré praxe mezi zadavateli. Současně se potvrdila skutečnost, že každé město a každá obec mají odlišné prioritní oblasti k řešení, což se projeví i v uplatňování různých společenských témat ve veřejných zakázkách. <

Mgr. MARIE JANEČKOVÁ,

oddělení veřejných zakázek,
Ministerstvo práce a sociálních věcí

Poznámky:

¹Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (účinný od 1. 10. 2016).

²Rozdělením veřejné zakázky nelze obcházet povinnosti stanovené zákonem.

Slovenský model romských zdravotních mediátorů i u nás?

Odborná konference na téma praxe romských zdravotních mediátorů, která se uskutečnila minulý měsíc v Praze, představila slovenské zkušenosti v oblasti zlepšování ochrany veřejného zdraví Romů a sociálně vyloučených osob.

Initiátorem akce byla Agentura pro sociální začleňování, spadající do gesce ministra **Mgr. Jiřího Dienstbiera**, který konferenci zahájil.

Na Slovensku funguje již několik let úspěšný model asistentů osvěty zdraví s prokazatelně pozitivními výsledky zlepšení zdraví Romů a sociálně vyloučených osob. Ve více než dvou stovkách komunit ohrožených sociálním vyloučením působí 213 asistentů. Ti mají detailní znalosti místních vztahů, sociálních podmínek i ekonomických možností. Potenciál popsané pozice napomáhá v přemostování nerovného přístupu ke zdravotní péči, často provázaného rasovými předsudky a diskriminací.

Cílem setkání bylo představení konceptu, jeho historie i realizačního týmu. Dále též rozprava nad partnerskou spoluprací s využitím slovenské praxe pro vytvoření podobného modelu u nás. Pozornost byla věnována i legislativnímu a logistickému rámci vytvoření. Chybět nemohly ani zkušenosti z praxe. „Doufám, že toto inspirativní setkání, jež přineslo nespočet námětů i rad, přispěje k tomu, abychom i u nás měli co nejdříve naše vlastní asistenty osvěty zdraví,“ uvedl ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu **Mgr. Jiří Dienstbier**.

FOTO: ARCHIV ZDRAVÉ KOMUNITY

I Slovenskí zdravotní mediátorů při práci v terénu

SLOVO ODBORNÍKŮ

Mezi odborníky, kteří posluchačům problematiku přiblížili, patřila například **Mgr. et Mgr. Daniela Mosaad Pěničková, Ph.D.** (expertka na oblast zdraví v Agentuře pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR). Podle jejích slov je tristní, když pediatrii odmítnou vzít maminku s dítětem, protože jsou Romové. „Doufám, že se nám podaří nastavit systém i pravidla tak, aby se to nestávalo,“ dodala.

Bc. Lýdia Poláčková (vedoucí ostravské pobočky Poradny pro občanství, občanská a lidská práva) uvedla příklad z praxe: „K lékařce přišla matka s dítětem, které mělo na

ruce těsně obepínající červenou stužku. Paní doktorka ji přestříhla. Matka vykřikla, věřila totiž, že dítě přišlo o jakousi svou ochranu. Přitom by stačilo, kdyby úkonu předcházela dotaz, jaký smysl stuha má. Těmto i více závažným komunikačním šumům mohou právě asistenti předcházet.“

Mgr. Andrej Belák (kulturní a sociální antropolog se zaměřením na studium zdraví v interkulturní perspektivě) přiblížil slovenský model podrobněji: „Program si zakládá na tom, že asistenti jsou lidé, kteří znají každodenní život komunit, sami v nich žijí. Díky tomu máme velmi silnou zpětnou vazbu, která kontinuálně přizpůsobuje program. Bohužel však máme malou podporu centrálních institucí, což ohrožuje dlouhodobou stabilitu projektu.“

STATISTIKA, KTERÁ VARUJE

Práce zdravotních mediátorů v České republice by byla potřebná. Ve výzkumech za posledních deset let se prokazují přetrvávající nerovnosti mezi zdravím Romů či osob se sociálním vyloučením na straně jedné a většinovou populací na straně druhé.

Například tzv. naděje na dožití osob se sociálním vyloučením bývá o 10 až 15 let kratší než u ostatní populace. V této skupině obyvatel je zaznamenávána i dvakrát vyšší novorozenecká úmrtnost, vyšší podíl adolescentních matek, stejně jako kratší délka těhotenství, podprůměrná délka kojení či vyšší frekvence hospitalizace do 18. měsíce. Také až dvě pětiny Romů, kteří nedosáhli úplného základního vzdělání, uvádějí, že trpí třemi a více chorobami. /asz/